

Sønder Broby Sogn **- med mange spændende historier -**

Sønder Broby Sogn ligger på Midtfyn i Faaborg-Midtfyn Kommune, og sognet består af fire mindre landsbysamfund:

Sønder Broby-Brobyværk, Tørringe, Allerup og Ølsted.

Sønder Broby ligger ved en vigtig overgang over Odense Å, og bynavnet Sønder Broby kendes tilbage til 1300-tallet. I sognet er noget af Fyns flotteste natur, ikke mindst omkring Odense Å, som gennemløber sognet fra syd til nord.

Omkring Sønder Broby Kirke på den østlige side af Odense Å ligger den ældste del af landsbyen Sdr. Broby med gårde, huse og vandmølle. Den overvejende del af landsbyens gårde ligger fortsat på samme sted, som de har gjort gennem mange hundrede år.

Umiddelbart op til landsbyen Sdr. Broby ligger herregården Brobygård, der i dag hører under Arreskov Gods. Fra 1784 til 1925 udgjorde herregårdene Brobygård, Ølstedgård, Gelskov og Arreskov grevskabet Muckadell.

Grevskabet Muckadell ejede langt hovedparten af al jord her i sognet indtil for ca. 100 år siden. Næsten alle gårde og huse var derfor fæstere under grevskabet, kun nogle få gårde i Tørringe og Allerup var selvejere. Først i tiden mellem 1916 til 1918 solgte grevskabet ud af fæstegodset til fri ejendom, og de tidligere fæstere blev selvejere.

Grevskabet Muckadell blev opløst i 1925, og grevskabet overgik til fri ejendom.

Områdets historie rækker langt tilbage og har haft en ret klassisk udvikling for et landsogn bortset fra, at der sker den sene overgang til selveje, og at der midt i 1600-tallet blev anlagt et våbenværk på den vestlige side af Odense Å i Sdr. Broby.

Brobygårds daværende ejer, rigsmarsk Anders Bille, var initiativtageren til oprettelsen af våbenværket i Broby i 1648. På våbenværket "Broby-værk" blev der i 10 år producerede våben til den danske hær samt gallavåben til kongen, bl.a. partisaner. Det var 3 af disse partisaner, der indgik i den tidligere Broby kommunes kommunevåben.

Før 1648 og våbenværkets oprettelse har der antagelig ingen bebyggelse været på den vestlige side af åen. Våbenværket blev ødelagt af de svenske tropper i krigen 1657-60 og aldrig siden genopført, medens de tilhørende arbejderboliger blev skånet for ødelæggelser, og blev liggende.

Våbenværket var Fyns første industrivirksomhed med masseproduktion, og det blev starten til en ny bydel, som siden blev kaldt Brobyværk, men det er især inden for de sidste 120 år, bydelen er vokset.

På den vestlige side af Odense Å ligger Brobyværk Kro, der er kongelig privilegeret i 1732, men der har været kro på stedet også før den tid. Kroen ligger idyllisk ved Odense Å.

I 1887 blev der i sognet oprettet et mejeri, Brobyværk Andelsmejeri, beliggende på Skovvej, og siden da er byudviklingen i Sdr. Broby-Brobyværk hovedsagelig sket på den vestlige side af Odense Å.

Fra 1906 til 1954 var Brobyværk stationsby på jernbanen mellem Odense og Faaborg. I den nordlige udkant af Sdr. Broby lå Brobyværk Station, og længst vest på i sognet lå Ernebjerg Station med billetsalg.

Af sognets andre byer ligger Allerup ved landevejen til Assens, Tørringe ved landevejen til Faaborg og Ølsted mellem Sdr. Broby og Allested-Vejle.

Tørringe er nævnt i skriftlige kilder første gang i 1330. I Tørringe ligger gårdene, bortset fra nogle få ændringer, stort set hvor der i århundrede har ligget gårde. Nogle af gårdene blev tidligt selvejere, medens andre først blev det i 1917 ved lensafløsningen. Fra sidst i 1800-tallet er der gradvist sket bebyggelse langs Søndervej, så Tørringe i dag er sammenhængende med Sdr. Broby-Brobyværk.

Landsbyen **Allerup** kendes tilbage til 1480. I dag ligger 3 af byens gårde tilbage i landsbyen ca. på de oprindelige steder, resten af gårdene er udflyttet til markerne. Fra sidst i 1890'erne til omkring 1910 var landsbyen præget af virksomheden Allerup Plovfabrik. En landsbysmedie der fik vokseværk og blev til en større virksomhed og med nyopførte bygninger. Det meste er væk igen, men den tidligere købmandsforretning er oprindelig opført til Allerup Plovfabrik.

Ølsted er nævnt helt tilbage i 1303, og fra 1500-tallet kendes herregården Ølstedgård. I dag er kun hovedbygningen fra ca. år 1800 tilbage. Også i Ølsted ligger de fleste gårde stadig i landsbyen. I 1925 blev herregården Ølstedgård udstykket til 14 statshusmandsbrug i forbindelse med lensafløsningen. I dag er hovedbygningen til Ølstedgård hjemsted for en Rudolf Steiner Skole for handicappede børn.

Margit Larsen
Sønder Broby Lokalhistoriske Arkiv